

РОЗДІЛ 11 МОВИ НАРОДІВ АЗІЇ, АФРИКИ, АБОРИГЕННИХ НАРОДІВ АМЕРИКИ ТА АВСТРАЛІЇ

УДК 811.581'366.587(045)

МОДИФІКАТОРИ НАПРЯМКУ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ АСПЕКТУАЛЬНИХ ЗНАЧЕНЬ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

DIRECTIONAL COMPLEMENTS AS MEANS OF THE REALIZATION OF ASPECTUAL MEANINGS IN MODERN CHINESE

Мерзлюк Д.О.,

*старший викладач кафедри китайської філології
Київського національного лінгвістичного університету*

У статті розглянуто явище модифікаторів напрямку в китайській мові як один із засобів реалізації аспектуальної семантики у висловлюванні. Категорія модифікаторів напрямку в китайській мові тісно пов'язана з вираженням семантики граничності, оскільки використання модифікаторів напрямку перетворює предикативні елементи висловлювання в предикати досягнення. Модифікатори напрямку виступають переважно як засоби реалізації перфективності, але в деяких, найбільш граматикалізованих значеннях вони можуть поставати як показники імперфективних аспектів.

Ключові слова: модифікатори напрямку, аспектуальність, граничність, предикати досягнення, перфективність, імперфективність.

В статье рассматривается явление модификаторов направления в китайском языке как один из способов реализации аспектуальной семантики в высказывании. Категория модификаторов направления в китайском языке тесно связана с выражением семантики граничности, поскольку использование модификаторов направления трансформирует предикативные элементы высказывания в предикаты достижения. Модификаторы направления выступают, в основном, в качестве средств реализации перфективности, хотя в некоторых, наиболее грамматикализованных значениях они могут выступать в качестве показателей имперфективных аспектов.

Ключевые слова: модификаторы направления, аспектуальность, граничность, предикаты достижения, перфективность, имперфективность.

The submitted paper deals with the problem of directional complements in the Chinese language as one of the means of the realization of aspectual semantics in utterance. The category of directional complements relates to the semantics of telicity, so it transforms the predicate of utterance into achievement predicate. Directional complements express mainly the semantics of perfectivity, but in their mostly grammaticalized forms can function as markers of imperfectivity.

Key words: directional complements, aspectuality, telicity, achievements, perfectivity, imperfectivity.

Постановка проблеми. У сучасних аспектологічних дослідженнях аспектуальність розглядається як семантична категорія; у формуванні аспектуального значення беруть участь не лише формальні граматичні показники, а й інші лексичні та синтаксичні засоби [8, с. 1–2]. Китайська мова, що має відносно обмежену кількість формальних морфологічних показників категорії аспекту, активно використовує лексичні та синтаксичні засоби для формування аспектуального значення предикату або всього висловлювання. Одним із таких засобів є синтаксична категорія модифікаторів, зокрема модифікаторів напрямку, які є доволі широко вживаними в китайській мові. Для дослідження категорії аспектуальності китайської мови актуальною є проблема того, яким чином модифі-

катори напрямку в китайській мові реалізують аспектуальні значення, і які саме аспектуальні значення отримують своє вираження за допомогою модифікаторів напрямку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемою і визначенням сутності категорії модифікаторів та синтаксичних структур із модифікаторами в китайській мові займалися Чжао Юаньжень [13], Люй Шусян [2]. Аналіз результативних структур із модифікаторами в китайській мові було проведено Ма Цінчжу [11]. У працях Лю Юехуа [9; 10] детально розглянуто семантику та особливості функціонування категорії модифікаторів напрямку. Питання зв'язку модифікаторів напрямку з вираженням аспектуальних значень розглянуто у працях Тань Аошун [3], Цзянь Кан Лоар [6], Р. Сяо та Т. МакЕнері [7].

Постановка завдання. У дослідженнях категорії аспектуальності в китайській мові більшість дослідників фокусується переважно на вивченні формальних показників категорії аспекту, властивостей акціональних класів дієслів. Водночас для аспектуальної характеристики висловлювання китайської мови в умовах відносної факультативності граматичних показників значущим є наявність як лексичних, так і синтаксичних засобів. Важливим елементом системи таких засобів є структури з модифікаторами результату, напрямку та форми потенційного способу. Ці структури тісно пов'язані з аспектуальною специфікою та реалізацією аспектуальних значень, хоча в більшості граматичних досліджень зазначені структури розглядаються окремо від граматичних форм категорії аспекту [3, с. 194].

Отже, метою цієї праці є визначення модифікаторів напрямку в китайській мові як одного із засобів реалізації аспектуальних значень у висловленні.

Виклад основного матеріалу. Модифікатор у китайській мові визначається як предикативний елемент, який посідає позицію після дієслова або прикметника (присудка/предиката) [10, с. 533]. Предикат і модифікатор тісно пов'язані в семантичному плані, модифікатор вносить додаткове пояснення до значення предиката. У китайській мові до категорії модифікаторів відносять модифікатори результату, напрямку, можливості (потенційна форма), стану, ступеня, кількості тощо. Об'єднує структури модифікаторів різних видів те, що переважна більшість висловлювань із модифікаторами включає два смисли: значення безпосередньо присудка та додаткове, уточнене значення, яке реалізує модифікатор [10, с. 533]. Наприклад, фраза 汪淼走出暗室 Wāng Miǎo zǒuchū ànshì Ван Мяо вийшов із фотолабораторії включає повідомлення: 王淼走 Wāng Miǎo zǒu Ван Мяо йшов та 王淼出暗室 Wāng Miǎo chū ànshì Ван Мяо вийшов із фотолабораторії. Як вказує Лю Юехуа, в семантичному аспекті, коли предикат включає два смисли, перший (присудок, виражений дієсловом або прикметником) вказує на причину (або спосіб), другий (модифікатор) – вказує на результат [10, с. 533]. У наведеному прикладі 王淼走 Wāng Miǎo zǒu Ван Мяо йшов вказує на спосіб (йти), 王淼出暗室 Wāng Miǎo chū ànshì Ван Мяо вийшов із фотолабораторії – результат. Таким чином, ведучи мову про модифікатори в китайській мові, ми можемо говорити про них як про певний засіб вираження результативності дії. Власне, така семантична особливість синтаксичних структур із різними видами модифікаторів і зумовлює їхню

значущість для дослідження засобів реалізації категорії аспектуальності в китайській мові.

Категорія модифікаторів напрямку в китайській мові – це закрыта категорія. Як модифікатори напрямку можуть поставати дієслова руху, які можна розподілити на дві групи: модифікатори, що безпосередньо вказують на напрямок руху (дії): 上 shàng, 下 xià, 进 jìn, 出 chū, 回 huí, 过 guò, 起 qǐ, 开 kāi, 到 dào; та модифікатори, що вказують напрямок руху відповідно до певної точки: 来 lái та 去 qù [6, с. 141].

1. 汪淼走出暗室。 Wāng Miǎo zǒuchū ànshì. – Ван Мяо вийшов із фотолабораторії.

2. 妻子和孩子回来了。 Qīzi hé hái zǐ huílaile. – Дружина та дитина повернулися.

Модифікатори, що безпосередньо вказують на напрямок руху, можуть поєднуватися з модифікаторами 来 lái та 去 qù, утворюючи тим самим складені модифікатори напрямку, які містять вказівку як на сам напрямок дії, так і напрямок дії відносно певної точки у просторі.

3. 汪淼看到了金字塔上一个透出幽幽火光的洞门, 就走了进去。 Wāng Miǎo kàn dào le jīn zītǎ shàng yīgè tòu chū yōuyōu huǒguāng de dòng mén, jiù zǒu le jìn qù. – Ван Мяо побачив на піраміді отвір, з якого виходило світло, й одразу зайшов туди.

Отже, категорія модифікаторів напрямку є закритим класом, який включає 28 простих і складених модифікаторів, основною функцією яких у висловлюванні є вказівка на напрямок, у котрому здійснюється дія.

Розглядаючи семантику модифікаторів напрямку, дослідники визначають три типи значень, які можуть виражати такі структури: значення напрямку, значення результативності та значення стану [9, с. 1–2]. Значення напрямку дії тісно пов'язане безпосередньо із семантикою самих модифікаторів та виявляється найчастіше, коли прості або складені модифікатори напрямку приєднуються до дієслів, що вказують на рух або направлену дію (走 zǒu йти, 跑 pǎo бігти, 掏 tāo витягати, 升 shēng підіймати, 扔 réng кидати тощо) [9, с. 2].

4. 这等于说正确的哲学是从天上掉下来的。 Zhè děngyú shuō zhèngquè de zhéxué shì cóng tiānshàng diào xiàlái de. – Це дорівнює тому, щоб сказати, що філософія впала нам із неба.

5. 掏出一个白色的信封。 Tāo chū yīgè báisè de xìnfēng. – Витягнути один білий конверт.

6. 不一会儿, 这个世界的太阳升起来了。 Bù yīhuìr, zhège shìjiè de tàiyáng shēng qǐlaile. – Невдовзі зійшло сонце цього світу.

Значення результативності є похідним (або переносним значенням) модифікаторів

напрямку, яке вони можуть виражати, поєднуючись із дієсловами, що не вказують на рух або направлену дію. Така вказівка на результат у модифікаторів тісно пов'язана з їхньою семантикою, що похідна від основного значення [9, с. 14–15]. Так, результативне значення модифікатора 上 shàng «з'єднання з певною поверхнею» є похідним від його значення як дієслова або модифікатора напрямку, результативне значення модифікатора 出来 chūlái «з'являтися, виходити зі стану прихованості» пов'язане із семантикою модифікатора напрямку 出来 chūlái «виходити назовні».

7. 常将军合上文件夹。Cháng jiāngjūn hé shàng wénjiàn jiǎ. – *Генерал Чан закрив теку.*

8. 仿佛照片中的世界认出了那个身影。Fǎngfú zhàopiàn zhōng de shìjiè rèn chūle nàgè shēnyǐng. – *Нібито світ, що був на фото, впізнав той силуєт.*

9. 这时汪淼惊奇地发现，整个画面苏醒过来。Zhè shí Wāng Miǎo jīngqí de fāxiàn, zhěnggè huàmiàn sūxǐng guòlái – *У цей момент Ван Мяо здивовано виявив, що все зображення прокинулося.*

10. 他想了下，为了避开妻子的干扰，走到卧室中。Tā xiǎngle yíxià, wèile bì kāi qī ér de gānrǎo, zǒu dào wòshì zhōng. – *Він трохи подумав, щоб позбавитися від занепокоєння дружини, пройшов до спальні.*

Наступний тип значення, яке Лю Юехуа називає значенням стану, є найбільш граматикалізованим і найбільш абстрактним значенням, що не має тісних зв'язків із безпосередньою семантикою модифікаторів [9, с. 25]. Не всі модифікатори напрямку можуть виражати це граматикалізоване значення стану, такі значення виражають: модифікатори груп 起qǐ, а також 开kāi та 上shàng окремо можуть вказувати на початок (значення інсептивності), модифікатори 下xià та 下来xiàlái вказують на поступовість припинення певної дії (ситуації), а також модифікатор 下去xiàqù, який може вказувати на тривалість дії.

11. 把研究停下来。Bǎ yánjiū tíng xiàlái. – *Припинити дослідження.*

12. 紧紧地关上门工作起来。Jǐnjǐnde guānshàng mén gōngzuò qǐlái. – *Щільно зачинив двері та почав працювати.*

13. 她必须不停顿地说下去。Tā bìxū bù tíngdùn de shuō xiàqù. – *Їй необхідно було безупинно продовжувати говорити.*

Варто зазначити, що в сучасних аспектологічних дослідженнях китайської мови значення стану, які виражають модифікатори 起来qǐlái та 下去xiàqù, розглядають як окремі аспекти (інсептивний та континуативний відповідно) [7, с. 164].

Для нашого дослідження важливим є розуміння та аналіз того, яким чином модифікатори напрямку пов'язані з вираженням аспектуальних значень у китайській мові. Як було зазначено вище, категорія модифікаторів у китайській мові безпосередньо пов'язана зі значенням та вираженням результативності. Різні типи модифікаторів можуть виражати різні особливості результату. Так, модифікатори результату вказують на характер досягнутого результату, модифікатори образу дії та ступеня вказують на стан, який є результатом певної дії. Модифікатори напрямку додають уявлення про кінцеву точку або мету, тим самим перетворюючи певну ситуацію на граничну. Як вказують Р. Сяо і Т. МакЕнері, модифікатори результату та напрямку можуть приєднуватися до будь-яких типів предикатів у реченні та перетворюють ситуацію на досягнення (achievement) [7, с. 166–167].

Модифікатори напрямку вказують на певний результативний стан, локалізуючи його просторово [6, с. 146]. Модифікатори тісно пов'язані з граничністю певної ситуації, тобто з наявністю експлікованої або імплікованої межі [4, с. 49]. Граничність розуміється нами як семантична категорія, що об'єднує різні типи відношення дії до межі, і така, що охоплює засоби мови, які виражають ці відношення [4, с. 45]. Розглядаючи модифікатори напрямку, які виражають безпосереднє значення напрямку дії, можна помітити дві ситуації:

1) У реченні межа виражена експліцитно вказівкою на певне місце, на яке спрямована дія, досягнення якого вказує на повноту та вичерпаність дії.

13. 接汪淼的汽车驶进了城市近郊的一座大院。Jiē Wāng Miǎo de qìchē shǐ jìnle chéngshì jìnjiāo de yīzuò dà yuàn. – *Автомобіль, в якому везли Ван Мяо, в'їхав до двору установи, що знаходилася в передмісті.*

14. 最后一次搬回了原位。Zuìhòu yíci bānhuile yuán wèi. – *Нарешті, все ж таки перемістили на початкове місце.*

15. 一看到她娘坐上轿子了。Yī kàn dào tā niáng zuò shàng jiàozile. – *Як тільки побачила, що вона сіла в паланкін.*

16. 难道她真的会走进家庭? Nándào tā zhēn de huì zǒu jìn jiātíng? – *Хіба вона дійсно може ввійти у сім'ю?*

17. 汪淼返身回去，走到大史身旁。Wāng Miǎo fǎn shēn huíqù, zǒu dào Dà Shǐ shēn páng. – *Ван Мяо розвернувся, підійшов до Великого Шу.*

У наведених вище прикладах як додаток виступає місце, на яке спрямована дія, і в момент

досягнення вказаного місця вичерпується певна динамічна ситуація;

2) У висловлюванні межа виражається імпліцитно, лише за рахунок власне модифікаторів напрямку. У цьому випадку в реченні бракує вказівки на конкретну межу (яка може виражатися локативними виразами), а вираження граничності імплікується власне спрямованістю на досягнення межі, що не отримує буквального вираження у вигляді додатка, який вказує на певну точку, де дія або ситуація вичерпуються.

18. 一棵如巴特农神庙的巨柱般高大的落叶松轰然倒下。 Yī kē rú bātènnóng shénmiào de jù zhù bān gāodà de luòyè sōng hōngrán dào xià. – Величезна, як колони Парфенона, модрина з гуркотом впала донизу.

19. 汪淼从信封中抽出一片散发出清香的东西。 Wāng Miǎo cóng xìnfēng zhōng chōuchū yīpiàn sànfā chū qīngxiāng de dōngxī. – Ван Мяо з конверта витяг річ, яка поширювала навкруги тонкий аромат.

20. 一名大臣从洞门里跌跌撞撞地跑进来。 Yī míng dàchén cóng dòng mén li diédiézhàngzhàng de pǎo jìnlái. – Один важливий чиновник, похитуючись, підбіг від входу до печери.

21. 汪淼转身回去…… Wāng Miǎo fǎn shēn huíqù…… – Ван Мяо розвернувся...

22. 但也只有那一个空位，他只好坐过去。 Dàn yě zhǐyǒu nà yīgè kòngwèi, tā zhǐhǎo zuò guòqù. – Там також було лише одне вільне місце, тому йому довелося проїхати далі.

У цих реченнях бракує експліцитного вираження граничності дії, але межа імплікується значенням модифікаторів напрямку. Це значення не є конкретним вираженням кінцевої точки, до якої спрямована дія, а загальним, вираженням досягнення певного абстрактного напрямку «вниз» (пр. 18), «назовні» (пр. 19), «всередину» (пр. 20), «рух назад» (пр. 21), «повз» (пр. 22). Як зазначає Цзянь Кан Лоар, у таких випадках модифікатори постають як локативна проформа, що має значення «перебувати в певному місці», тим самим заміщуючи експліцитну вказівку на кінцеву точку [6, с. 147]. Так, у прикладі 18 下 xià виражає, що в результаті дії «падіння» суб'єкт («модрина») буде перебувати в певному місці внизу, в прикладі 19 модифікатор 出 chū імплікує, що в результаті дії «діставання» об'єкт (одна річ) перебуває в певному місці назовні від конверта; у висловлюванні 20 модифікатор 进来 jìnlái вказує, що результатом дії «бігти» є перебування суб'єкта («чиновник») усередині певного приміщення, і рух здійснювався в напрямку до мовця. У прикладах 21 та 22 результатом дії (повертатися та їхати)

є «повернення в початкову точку» та «рух повз» відповідно.

Таким чином, модифікатори напрямку в китайській мові, навіть за умови браку експліцитного вираження кінцевої точки або мети дії, імплікують граничність певної ситуації, вказуючи на абстрактний напрямок як потенційну межу дії.

Варто зазначити, що у випадках браку чітко вказаної, конкретної кінцевої точки дії, крім вираження напрямку як потенційної межі дії, у висловлюванні може бути наявна вказівка на початкову точку дії, яке може бути виражене або прямим додатком (汪淼走出暗室 Wāng Miǎo zǒuchū ànshì – Ван Мяо вийшов із фотолaboratorії), або ж обставинним зворотом зі значенням початкової точки (汪淼从信封中抽出一片散发出清香的东西 Wāng miǎo cóng xìnfēng zhōng chōuchū yīpiàn sànfā chū qīngxiāng de dōngxī – Ван Мяо з конверту витяг одну річ, яка розповсюджувала навкруги тонкий аромат).

Модифікатори напрямку в їхній безпосередній функції (вказівка на напрямок, в якому відбувається дія (переміщення), таким чином, реалізують семантику напрямку. Але крім семантики напрямку, як зазначає Цзянь Кан Лоар, модифікатори напрямку імплікують також ще два семантичні компоненти: інгерентно обумовлений шлях (inherently specified path) та інгерентно обумовлене місцезнаходження, яке досягається (inherently specified achieved location) [6, с. 149]. Тобто модифікатори напрямку визначають характер переміщення суб'єкта або об'єкта в просторі, а також напрямок розгортання дії відповідно до певної визначеної точки. Крім цього, такі структури вказують на певне місце, в яке в результаті дії переміщується суб'єкт або об'єкт. За браку конкретної кінцевої точки модифікатори напрямку визначають більш абстрактне, невизначене місцезнаходження в певному напрямку. На нашу думку, такі семантичні особливості модифікаторів напрямку визначають особливості їхньої семантики та функціонування в значеннях вказівки на результат дії, що будуть розглянуті нижче.

Модифікатори напрямку також лексикалізують значення зміни стану, яка в їхній прямій функції може розглядатися як зміна розташування об'єкта чи суб'єкта. Модифікатори 上 shàng та 下 xià вказують на переміщення суб'єкта або об'єкта вертикальною віссю, модифікатори 进 jìn та 出 chū виражають переміщення всередину або назовні відповідно до певного об'єкта, модифікатор 过 guò вказує на переміщення як зміну стану повз певний об'єкт, модифікатор 开 kāi виражає зміну стану, яка відбувається в результаті відривання

від об'єкта, модифікатор 回 huí – зміну стану як повернення в початкову точку (початковий стан).

Таким чином, модифікатори напрямку, сполучаючись із дієсловами, що виражають рух, виражають як безпосередньо напрямок, в якому розвивається дія, так і вводять вказівку на потенційну, локативну межу дії, тим самим перетворюючи неграничну ситуацію на таку, що обмежується певною імплікованою межею.

Тісніше пов'язане з вираженням аспектуальних значень друге значення модифікаторів результату, яке Лю Юехуа визначає як результативне значення [9, с. 14–15]. У цьому значенні модифікатори напрямку зближуються з категорією власне модифікаторів результату. Модифікатори напрямку, поєднуючись із дієсловами, що не вказують на рух, можуть виражати результат дії або досягнення певної мети. Це значення модифікаторів напрямку не пов'язано власне з уявленням про переміщення в просторі, що й визначає здатність цих модифікаторів поєднуватися з дієсловами, які не виражають рух.

23. 他拿着胶卷又回到暗室，死死地关上[门]。Tā nǎzhe jiāojuǎn yòu huí dào ànshì, sǐsǐdì guān shàngmén. – Він, тримаючи фотоплівку, повернувся до фотолабораторії, щільно зачинив двері.

24. 只是你答卷时一定要把推导过程写上去。Zhǐshì nǐ dájuǎn shí yīdìng yào bǎ tuīdǎo guòchéng xiě shàngqù. – Тільки тобі під час відповіді обов'язково треба описати процес того, як ти робиш висновки.

25. 他将镜头卸下来，把相机拆开。Tā jiāng jìngtóu xiè xiàlái, bǎ xiàngjī chāi kāi. – Він зняв об'єктив, відкрив фотоапарат.

26. 从所有人的脸上，汪淼都读出了一句话：我们已经尽力了，快他妈的结束吧！Cóng suǒyǒu rén de liǎn shàng, Wāng Miǎo dōu dú chūle yījù huà: Wǒmen yǐjīng jìnliè, kuài tā mā de jiéshù ba! – На обличчях людей Ван Мяо прочитав одну фразу: «Ми вже вклали всі свої сили, скоріше б вже закінчення!»

27. 只有一声恫吓才能使其惊醒过来。Zhǐyǒu yīshēng dòngxià cáinéng shǐ qí jīngxǐng guòlái. – Лише залякування може змусити їх отямитися.

У наведених вище прикладах модифікатори напрямку поєднуються з дієсловами, що не вказують на рух, але вказують на певний характер результату, який досягається цією дією, безвідносно до переміщення в просторі. Так, у прикладах 23 і 24 модифікатори 上 shàng та 上去 shàngqù вказують на «з'єднання, приєднання та фіксацію» як результат дії, у прикладі 25 модифікатор 下来 xiàlái вказує на результат дії як «фіксацію пев-

ного стану в результаті від'єднання, роз'єднання». У прикладі 26 результативне значення модифікатора 出 chū – «перехід із прихованого стану в явний, трансформація з відсутності в наявність», модифікатор 过来 guòlái у прикладі 27 вказує на результат як «відновлення або повернення до нормального стану». Усі ці модифікатори в прикладах не мають зв'язку з відображенням семантики переміщення в просторі, а виражають суто аспектуальне значення досягнення результату як межі дії.

На нашу думку, оскільки, як було вказано вище, модифікатори напрямку у своєму прямому значенні імплікують семантику «інгредієнтно обумовленого шляху», то й, виступаючи у функції вказівки на результат дії, вони характеризують не стільки сам результат (на відміну від модифікаторів результату, які описують безпосередньо характер досягнутого результату), скільки те, яким чином чи способом було досягнуто цього результату.

Як приклад, модифікатори 出 chū та 出来 chūlái можуть вказувати на те, що певного результату було досягнуто в процесі виходу певного суб'єкта чи об'єкта з прихованого стану або ж у результаті переходу зі стану відсутності до стану наявності:

28. 展现出一种汪淼从未想象过的美。Zhǎnxiàn chū yī zhǒng wāng miǎo cóng wèi xiǎngxiàngguò de měi. – Продемонструвала красу, яку Ван Мяо ніколи й не міг собі уявити.

29. 往下您应该能推论出来吧。Wǎng xià nín yīnggāi néng tuīlùn chūlái ba. – Далі Ви самі маєте зуміти зробити висновки.

Модифікатор 过去 guòqù вказує на результат, який був досягнутий шляхом втрати нормального стану:

30. 叶文洁感到一阵虚弱，又昏睡过去。Yè Wénjié gǎndào yīzhèn xūruò, yòu hūnshuì guòqù. – Є Веньцзе відчула слабкість, знову впала в коматозний стан.

Значення вираження результату в модифікаторів напрямку є похідним від їхнього прямого значення вираження напрямку дії, а також є більш граматикалізованим, не всі модифікатори напрямку можуть виражати такі результативні значення. Так, модифікатори напрямку 进 jìn та 回 huí та їхні похідні складені модифікатори 进来 jìnlai, 进去 jìnqù, 回来 huílai, 回去 huíqù не можуть виконувати таку функцію, тобто не поєднуються з дієсловами, що не виражають рух, і, відповідно, не мають значення вказівки на результат.

Таким чином, більшість модифікаторів напрямку можуть виражати аспектуальні значення результату дії та способу досягнення цього результату, перетворюючи неграничну ситуацію

на граничну, відповідно, перетворюють дієслова-діяльності (які є неграничними за своїми властивостями) на досягнення.

Найбільш граматикалізованим значенням, яке можуть виражати модифікатори напрямку, є значення вираження стану. Як вказує Лю Юехуа, ці значення можуть виражати лише деякі модифікатори, такі, як: 上 shàng, 起 qǐ, 起来 qǐlai, 开 kāi, 下 xià, 下来 xiàlai та 下去 xiàqu. Ці модифікатори можуть виражати дві групи значень, а саме значення входження в стан та початок і розвиток певного стану (上 shàng, 起 qǐ, 起来 qǐlai, 开 kāi, 下 xià, 下来 xiàlai) і значення продовження дії або стану (下去 xiàqu) [9, с. 25–26].

Модифікатори напрямку 上 shàng, 起 qǐ, 起来 qǐlai, 开 kāi можуть поєднуватися з дієсловами, виражаючи перехід від стативного стану до динамічного, а також вказувати на початок певної дії [9, с. 25].

31. 小明, 我叫你睡觉, 你怎么又唱上了。Xiǎomíng, wǒ jiào nǐ shuìjiào, nǐ zěnmē yòu chàng shàngle. – *Малий Мін, я тебе спати відправляю, а ти знову почав співати* [10, с. 551].

32. 在房间里飞快地随意拍摄起来。Zài fángjiān lǐ fēikuài dì suíyì pāishè qǐlái. – *Він почав швидко фотографувати все підряд у кімнаті.*

33. 听了这句话, 妹妹哭开了。Tīngle zhè jù huà, mèimei kū kāile. – *Почувши це, сестра розплакалася* [10, с. 568].

Модифікатори 下 xià та 下来 xiàlai, навпаки, виражають перехід від динамічного стану до стативного, вказуючи на закінчення дії [9, с. 26].

34. 把研究停下来。Bǎ yánjiū tíng xiàlái. – *Припинити дослідження.*

35. 这几天我刚定下心写论文, 你再来打扰我。Zhè jǐ tiān wǒ gāng dìng xiàxīn xiě lùnwén, nǐ yòu lái dǎrǎo wǒ. – *За ці декілька днів я тільки твердо вирішив писати статтю, а ти знову мене турбуєш* [10, с. 554].

Крім цього, модифікатори 起来 qǐlai, 下来 xiàlai та 下去 xiàqu можуть поєднуватися з прикметниками, виражаючи появу та розвиток певного стану [9, с. 26].

36. 项目组里那些疲惫的研究员和工程师一下子都兴奋起来。Xiàngmù zǔ lǐ nàxiē píbèi de yánjiùyuán hé gōngchéngshī yīxià zì dōu xīngfèn qǐlái. – *Всі втомлені дослідники та інженери, що входили до проектної групи, одразу зраділи.*

37. 果然, 天边的晨光开始暗下去。Guǒrán, tiānbiān de chénguāng kāishǐ àn xiàqù. – *Дійсно, дуже швидко промені сонця на горизонті почали тьмяніти.*

38. 于是强迫自己冷静下来。Yúshì qiǎngpò zìjǐ lěngjìng xiàlái. – *Тому він змусив себе заспокоїтися.*

З розглянутих вище модифікаторів напрямку, які можуть виражати значення входження в новий стан, найбільш широко використовується модифікатор 起来 qǐlai, який можемо вважати найбільш граматикалізованим з усіх цих модифікаторів, тому 起来 qǐlai розглядають як формальний, граматичний показник інсептивного аспекту.

Модифікатор 下去 xiàqu також може виражати інше значення стану, а саме значення продовження вже розпочатої дії [9, с. 29]:

39. 她必须不停顿地说下去。Tā bìxū bù tíngdùn de shuō xiàqù. – *Вона мусила невпинно продовжувати говорити.*

40. 说我必须把三体问题的研究进行下去。Shuō wǒ bìxū bǎ sān tǐ wèntí de yánjiū jìnxíng xiàqù. – *Сказали, що я маю продовжувати досліджувати проблему «Трьох тіл».*

Модифікатор 下去 за ступенем своєї граматикалізації також може розглядатися як формальний показник континуативного аспекту, тобто вказування на продовження дії.

Таким чином, деякі модифікатори напрямку в найбільш граматикалізованих формах можуть виражати значення входження в стан, появи нового стану або ж продовження певної дії.

Ще одним питанням, яке необхідно розглянути в дослідженні зв'язку модифікаторів напрямку з вираженням аспектуальних значень, є те, які значення можуть виражати модифікатори в опозиції перфективність – імперфективність. Ми вважаємо, що інваріантними ознаками перфективності є цілісність, неможливість визначити в дії певні, окремі фази та обмеженість дії межею (граничність) [1, с. 367–370]. Як було продемонстровано вище, модифікатори напрямку у своїх значеннях вказівки на напрямок дії та результативність дії тісно пов'язані з вираженням граничності дії. Тобто якщо дієслово приймає після себе модифікатори напрямку, ситуація або дія трансформується в граничну. Цілісність ситуації, в якій використані модифікатори напрямку, підтверджується тим, що дієслова з модифікаторами напрямку переважно не можуть поєднуватися з препозиційним показником прогресивного аспекту 在 zài та постпозиційним показником дуративності 着 zhe [7, с. 169]. Єдиним випадком, коли структури з модифікаторами напрямку можуть поєднуватися з показником прогресива 在 zài, є випадок, де локативний об'єкт або інший посідає позицію між елементами складеного модифікатора напрямку, наприклад: 他在走上楼来。Tā zài zǒu shàng lóu lái. – *Він піднімається на верх будівлі* [6, с. 159].

Таким чином, можемо зробити висновок, що синтаксичні структури з модифікаторами

напрямку найчастіше виражають перфективні значення: дія в таких висловлюваннях є цілісною і граничною. Імперфективність може виражатися лише в деяких ситуаціях, найчастіше з локативними об'єктами, у випадках, коли другий елемент складеного модифікатора напрямку (来 або 去) посідає позицію після об'єкта.

Такі висновки справедливі для модифікаторів напрямку, що вказують або безпосередньо на напрямок руху, або на результат дії. Більш складним є питання про те, які значення виражають модифікатори напрямку, коли вони вказують на стан. Імперфективність характеризує певну ситуацію зсередини, з точки зору її внутрішньої темпоральної структури [5, с. 24]. Імперфективні значення розкладають ситуацію на певні сегменти та фокусуються на певній фазі ситуації (початок, продовження або тривалість, закінчення) [7, с. 25]. Модифікатори напрямку 上 shàng, 起 qǐ, 起来 qǐlai, 开 kāi, 下 xià, 下来 xiàlai, виражаючи значення стану, фокусуються на початковій фазі ситуації, акцентуючи, власне, на появі нового стану, а не розглядають всю ситуацію загалом; модифікатор 下去 xiàqù, виражаючи значення стану, фокусується на середній фазі, на фазі продовження дії, оскільки він виражає продовження вже розпочатої дії. Тому можемо вважати, що, виражаючи значення стану, деякі модифікатори напрямку можуть виражати імперфективні значення. А ступінь граматикалізації таких модифікаторів, як 起来 qǐlai та 下去 xiàqù, дозволяє

нам говорити про наявність у китайській мові двох імперфективних аспектів: інсептивного і континуативного.

Висновки. Модифікатори напрямку в китайській мові становлять закритий клас предикативних структур, які, приєднуючись до присудка речення, можуть виражати значення напрямку дії, результату дії та стану. Модифікатори дії в значеннях вираження напрямку дії та результату дії перетворюють ситуацію на граничну, трансформуючи предикати різних типів у ситуацію досягнення. У цих значеннях більшість модифікаторів є засобами реалізації перфективних значень: ситуація розглядається як цілісна та гранична. Деякі модифікатори мають ще більш граматикалізоване значення вказівки на вияв певного стану, входження в стан або продовження дії. У таких випадках модифікатори є засобами реалізації імперфективних значень, оскільки висловлення фокусується лише на певній фазі ситуації.

У перспективах подальшого дослідження є розгляд аспектуальних особливостей структурних варіантів модифікаторів напрямку в реченні, зокрема випадків, коли елементи складеного модифікатора розриваються локативним або іншим об'єктом, а також дослідження взаємодії модифікаторів напрямку з іншими аспектуальними показниками, зокрема, показником реалізації дії 了 у формуванні аспектуального значення висловлювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бондарко А.В. Теория значения в системе функциональной грамматики: На материале русского языка. Москва, 2002. 736 с.
2. Люй Шусян. Очерк грамматики китайского языка: в 3 т. Москва, 1965. Т. 2. 349 с.
3. Тань Аошун. Проблемы скрытой грамматики: Синтаксис, семантика и прагматика языка изолирующего строя (на примере китайского языка). Москва, 2002. 896 с.
4. Теория функциональной грамматики. Введение. Аспектуальность. Временная локализованность. Таксис / Бондарко А.В. и др. Ленинград: Издательство «Наука», 1987. 349 с.
5. Comrie B. Aspect. An Introduction to the Study of Verbal Aspect and Related Problems. Cambridge University Press, 1976. 142 p.
6. Jian Kang Loar. Chinese Syntactic Grammar. Functional and Conceptual Principles. New-York, 2011. 494 p.
7. McEnery Tony, Xiao Robert. Aspect in Mandarin Chinese: A corpus-based study. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2004. 303 p.
8. Smith C. The Parameter of Aspect. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 1997. 349 p.
9. 刘月华. 趋向补语通释. 北京: 北京语言文化大学出版社, 1998. 704页。
10. 刘月华. 使用现代汉语语法. 北京: 商务印书馆, 2001. 1005页。
11. 马庆株. 汉语动词和动词性结构. 北京, 1992. 196 页。
12. 屈承熹. 汉语认知功能语法. 哈尔滨, 2005. 396 页。
13. 赵元任. 汉语口语语法. 北京: 商务印书馆, 1979. 380 页。